

A NASA tudományos és műszaki információs rendszerének értékelése

Egy információs rendszer valódi értékét nem a felhalmozott információ potenciális értéke, hanem az méri, hogy mennyire és milyen hatékonyan használják. Ezt vizsgálta meg részletesen a NASA (National Aeronautics and Space Administration = Állami Űrhajózási és Űrkutatási Hivatal) tudományos-műszaki információs osztálya 1973–1974 telén.

A cél kettős volt: meghallgatni azoknak a tudósoknak és mérnököknek a véleményét, akik számára az információs rendszer készült, és megtalálni a fejlesztés lehetőségeit. A közvetlen feladatokat három csoportba sorolták:

- felmérni az írásos tájékoztató anyagok és a belső on-line rendszer hasznát;
- meg tudni, hogy milyen hatékony a terjesztési rendszer, és hogyan befolyásolja az egyes könyvtárak működését a központi ellátási rendszer;
- végül kideríteni, hogy mi hiányzik, illetve mi látszik fölöslegesnek a NASA információs rendszerében.

Több mint száz kutatót kérdeztek meg tíz különböző NASA intézményben és az információs rendszert használó három vállalatnál. Mivel ez csak mintegy század része a potenciális felhasználóknak, felmerült a gyanú, hogy a felmérés aligha lesz reprezentatív. Már az első néhány interjú után azonban meglehetősen egyöntetű kép alakult ki, és így ezek az aggályok eloszlottak.

A kérdőíves felmérésben a személyi adatokra vonatkozó kérdéseket az olvasási szokásokra vonatkozó következtetést, majd az olvasott folyóiratok, látogatott előadások, a helyi könyvtár használata, a kollégák hatása, személyi szakirodalomgyűjtemény, egyesületek stb. információs vonatkozásai kerültek sorra. Ezután a különböző referálólapok, indexek, on-line irodalomkutató rendszerek és más bibliotechnikai segédeszközök felhasználásáról kérdezték a kutatókat. Végül részletesen kikérdezték a felhasználók véleményét a NASA következő szolgáltatásairól:

STAR (Scientific and Technical Aerospace Reports = Tudományos és Műszaki Űrhajózási Jelentések) – kéthavonta megjelenő referálólap kutatási jelentésekről;

IAA (International Aerospace Abstracts = Nemzetközi Űrkutatási Referálólap) – havonta kétszer megjelenő referálólap a publikált irodalomról;

SCAN (Selected Current Aerospace Notices = Válogatott Kurrens Űrrepülési Jegyzetek) – havonta kétszer jelenik meg, az első két referáló kiadvány anyagából készül, 180 speciális témakör szerint csoportosítva;

CPA (Computer Program Abstracts = Számítógép Program-kivonatok) – negyedévenként jelenik meg, a NASA, DoD és ERDA által kifejlesztett számítógép-programokat ismerteti;

NASA RECON on-line szakirodalmi keresőrendszer, amely a NASA adatbázisán működik.

Tapasztalatok

A felmérés bebizonyította, hogy a fenti információs rendszer sohasem az első forrás, amelyhez a kutató fordul, ha információra van szüksége. Szerencsés esetben is csak a harmadik helyre kerül az intézmény tudományos vezetése és a jószívű kollégák mögött.

Az információs rendszer vezetőinek rá kellett döbbenniük, hogy bármennyire is igyekeznek szolgáltatásaik ismertetésében, gyakran nem hallgatják meg őket. Még a rendszeres felhasználók is sok esetben tájékozatlanok, nem használják a kifejezetten számukra készült segédeszközöket. Ennek részben oka az is, hogy magáról az információs rendszerről kevés információ jut el a felhasználókig.

Kevés kivételtől eltekintve a felhasználók nem ismerték az információs rendszer célkitűzéseit, nem tudták, hogy milyen területeket ölel fel, illetve zár ki. Általában a felhasználók, akik gyakran maguk is szerzők, nem tudták, hogy kutatási jelentéseik hány példányban készülnek és hova jutnak el, holott ezek a NASA jelentések gyakran többes példányszámban jelennek meg és eljutnak a világ minden tájára.

A felmérés kellemes tapasztalatokkal is szolgált. A STAR és SCAN kiadványokat sokan dícsérték: egyszerű indexelés, megfelelő megjelenési periódus, ablak a világra stb. A NASA RECON rendszert kitűnőnek találták valaminek a gyors megtalálására, annak kiderítésére, hogy mi történt egy új területen, az egyéni könyvtár feltöltésére stb.

Változtatások

A felmérés eredményeképpen megváltoztatták a STAR és a SCAN osztályozási rendszerét. Az előző osztályozás tíz éve készült, és nem tartalmazott olyanokat, mint például energia, távérzékelés, környezet-szennyeződés stb. A RECON válaszára a software tökéletesítésével és a hardware bővítésével sikerült 40%-kal csökkenteni. A közeljövőben nagyobb számítógép igénybevételével további javulás várható. Újabb adatbázisokat is bevontak a rendszerbe. Új mikrofilm lap készítő berendezést helyeztek üzembe és hamarosan biztosítják a 48 órás határidőt a kicsinyítve tárolt anyagok nagyítására. A NASA minden kutatójának felhívták a figyelmét arra, hogy létezik információs szolgálat. A felhasználói lehetőségeket sok fórumon, széles körben propagálták.

Összefoglalva megállapítható, hogy a NASA információs rendszere teljesíti feladatát, de a fejlesztés előtt még nagy lehetőségek állnak.

/PRYOR, H.E.: An evaluation of the NASA Scientific and Technical Information System = Special Libraries, 66. köt. 11. sz. 1975. p. 515–520./

(Valkó Péter)